

2019-05-31

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Referens: Dnr U2019/00243/S

Epost: u.remissvar@regeringskansliet.se
anna.lindblom@regeringskansliet.se

Sveriges Vägledarförenings (SVF) remissyttrande: Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle SOU 2019:4 (Dnr U2019/00243/S)

Sveriges vägledarförening (SVF) välkomnade den utredning som föregick remissförfarandet samt välkomnar och instämmer i huvudparten av de lämnade förslagen som avser att stärka studie- och yrkesvägledning/karriärvägledning inom utbildningsväsendet.

SVF anser att förslagen i utredningen är välmotiverade och att det är värdefullt och positivt att författarna till remissen har gjort en så genomgripande utredning av området studie- och yrkesvägledning/karriärvägledning.

Beskrivning av yrket

SVF menar att studie-och yrkesval idag och i morgon är en process som blir alltmer komplex, bland annat pga av arbetsmarknadens utveckling och stora förändring (globalisering, datorisering och artificiell intelligens (AI)). Valprocessen påverkas av flera faktorer och är beroende av individens medvetenhet om sig själv och sina förmågor, kompetenser, intressen m.m. Studie-och yrkesvägledaren har en viktig roll att stödja eleven genom valprocessen i det snäva perspektivet och tillsammans med övrig skolpersonal i det vida perspektivet. Individen behöver förutom självkännedom också kunskap om alternativen som olika utbildningsvägar, arbetsmarknaden och om vilka konsekvenser valet av alternativ kan få. Relationen mellan valalternativ och självkännedom är en ständigt pågående process under en individs livstid. Valet blir mer och mer ett livsval – vilket innebär bl a livslångt lärande och livslång vägledning.

Genomlysningen av studie- och yrkesvägledningen som författarna till remissen har gjort är genomgripande och tydliga. Förslagen i denna remiss klargör, definierar och förtydligar tidigare oklarheter i skollag, förordning och allmänna råd. Skärpningen av styrning och

Sveriges Vägledarförening

Webbsida: www.vagledarforeningen.se

Epost: info@vagledarforeningen.se

2019-05-31

ledning och samverkan ställer nya krav på huvudmannen och detta både möjliggör tillgång till karriärvägledning samt ställer allt större krav på vägledningens kvalitet.

Namnbyte på professionen

Namnbytet från studie- och yrkesvägledare till karriärvägledare samt den nyare benämningen individuell och generell vägledning förtydligar uppdraget och kan minimera begreppsförvirring.

SVF anser dock att det är viktigt att det finns en klar tanke kring professionen vad gäller vem som kan och får kalla sig Karriärvägledare. SVF anser även att det är viktigt att kraven på vem som får erhålla denna titel skärps för att motsvara de krav som finns på liknande yrkestitlar utomlands. Om man väljer att byta yrkestitel för att matcha/gå i takt med omvärlden, så bör även kraven för att få erhålla yrkestiteln matcha/gå i takt med omvärlden.

Yrkesprofessionen, dvs studie- och yrkesval/karriärval är en viktig del för både individ och samhälle. Det bör därför finnas krav på vilka kompetenser/kunskapskrav som bör följa med professionstiteln. Det är därför rimligt att utbildnings- och kompetenskraven för studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare leder till legitimation.

Fortbildning och kompetenshöjning

SVF ser förslagen på fortbildning och kompetenshöjning hos skolledare, lärare och karriärvägledare samt kompletterande av lärarutbildningarna och rektorsutbildningen ur ett vägledningsperspektiv som förutsättningar för genomförande av förslagen.

Yrkespersoner som vill och behöver komplettera tidigare utbildning för att få behörighet att arbeta som studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare har olika bakgrund och olika erfarenheter som mer eller mindre kan jämföras/mätas med grundutbildningen till studie- och yrkesvägledare. Detta innebär skiftande behov av komplettering som kan definieras med hjälp av validering för att säkerställa en hög kvalitet och kunskap.

SVF anser förslaget med utbildning liknande VAL-utbildning för lärarna som bästa alternativ. SVF anser att en sådan utbildning skulle bättre komplettera de kunskaper som fattas hos de sökande än vad ett förkortat snabbspår kommer/skulle göra. Till grundutbildning och kompletterande VAL-utbildning bör mentorskap knytas för att ytterligare säkra en kvalitativ introduktion i yrkesliv och arbete. Validering mot t ex legitimation kan också vara ett förslag för att jämföra kunskaper.

Självklart måste alla som redan har en Studie- och yrkesvägledarexamen också ha möjlighet att söka legitimation.

Krav på att tillhandahålla studie- och yrkesvägledning/karriärvägledning

Förslagen i remissen skärper också kraven hos huvudman att tillhandahålla och erbjuda karriärvägledning. Genom att vidta föreslagna förändringar i skollag, förordning och allmänna

2019-05-31

råd lägger remissen grund och förutsättningar för både genomförandet av inslaget "framtidssval" och förstärkning av karriärvägledning inom olika ämnen. Detta får konsekvenser på resursfördelning och kommer att innebära välkomna förändringar för vägledarnas arbete.

SVF anser att förslaget på skärpning av kraven på att tillhandahålla och erbjuda karriärvägledning hos huvudmannen är bra.

Framtidssval

SVF anser att förslaget om "Framtidssval" är bra. Ett ämnesliknande och schemalagt inslag med reglerat innehåll möjliggör en likvärdighet samt säkerställer en viss grad av kvalitet av karriärvägledningen. SVF förutsätter att Skolverket, som är föreslagna att utforma innehållet i Framtidssval, utgår från att karriärkompetens är komplext. Individerna behöver förutom självkännedom och självinsikt också kunskap om alternativen, utbildningar och arbetsmarknad (och dess framtida förändringar). SVF ser vikten av att man specificerar lagförslaget ytterligare gällande vad Framtidssval ska innehålla. Att tydliggöra vad Framtidssval ska resultera i, vad gäller erhållna kompetenser hos den sökande, t.ex. ökad kunskap gällande självkännedom, självkänsla och självförtroendet mm är viktigt.

Minimikrav elevantal

SVF ställer sig frågande till skälet i remissen varför man valt bort att föreslå minimikrav av elevantal per vägledare. Risken för att ett minimikrav riskerar bli en norm anser vi som svepande då vi idag vet att många vägledare inom framförallt grundskolan är överbelastade på grund av höga elevantal. Det är inte heller ovanligt att en studie- och yrkesvägledare har en delad tjänst mellan flera skolor.

Författarna till remissen har uppmärksammat svårigheterna för många studie- och yrkesvägledare, se citat: *"Många vägledare har sin tjänst förlagd till flera skolor vilket gör det svårt att skapa relationer med och få förtroende hos både kollegor och elever. Många studie- och yrkesvägledare är ofta ensamma i sin roll, har ett stort ansvar och arbetar utan tydlig styrning från huvudmannen. Den splittrade arbetsbördan leder också till arbetsmiljöproblem i form av negativ stress."* (Sid 247)

Nuvarande arbetsbelastning och förslagets innehåll i remissen oroar våra medlemmar och yrkesverksamma och det finns starka skäl att ta deras oro på allvar. Många av studie- och yrkesvägledarna/karriärvägledarna upplever arbetsmiljöproblem i form av negativ stress och för hög arbetsbelastning. Det riskerar elevernas rätt till adekvat studie- och yrkesvägledning. Remissen innehåller krav att huvudmannen ska bedöma behov, men sett ur dagens perspektiv upplevs kravet på huvudmannens uppgift att säkerställa studie- och yrkesvägledningen diffust. SVF anser att minimikrav på antal elever per karriärvägledare förtydligar kravet på huvudmannen att tillhandahålla och erbjuda karriärvägledning både enskilt och generellt.

2019-05-31

Skollag och legitimation - säkerställande av kvalitet

När kravet på legitimation hos lärare genomfördes gjordes detta trots att det fanns en oro över att kravet inte skulle kunna uppfyllas för alla lärare. SVF anser att det inte är ett argument till att tveka på krav på relevant utbildning av studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare. Adekvata utbildningskrav borgar för en kvalitet som säkerställer karriärvägledarens kompetens och kunskaper. Att det under en tid framöver blir svårt att uppfylla kraven på adekvat utbildning är inget skäl för att inte ställa dessa krav.

Det finns en risk för att om det inte finns stöd i lagen på krav på utbildning inom studie- och yrkesval är risken att de sökande, elever, studenter mfl inte kommer att få den professionella hjälp inför framtid och yrkesval som de har rätt till.

SVF anser att det bör vara ett lagkrav på utbildning för studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare. Att inte kräva detta skickar felaktiga signaler.

Vidare anser SVF att den som anställs som studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare, men som inte har utbildning som studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare bör bli anställd utifrån samma principer som en utbildad lärare (ett läsår åt gången och anställas med en lägre lön). Detta också för att visa att man inom skolan värderar den professionella kompetensen hos personer med yrkesutbildning i studie- och karriärvägledning. I en förlängning bör det även ses över hur legitimation för karriärvägledare bör utformas och införas.

Författarna till remissen skriver:

"Uppställda krav på legitimation eller en studie- och vägledarexamen för att kunna bli tillsvidareanställd som studie- och yrkesvägledare inom skolväsendet skulle troligen, enl. utredningens bedömning innebära reglering av yrket." (Sid 255)

Författarna till remissen skriver även på sid 367:

"Syftet med lärarlegitimationsreformen var att garantera att elever och barn ska mötas av lärare och förskollärare med utbildning för den undervisning de bedriver. Utbildningen till studie- och karriärvägledare är en sammanhållen utbildning, och saknar olika valbara inriktningar av betydelse för var man ska arbeta." (sid 367)

Psykologutbildningen är likartat utformad som Studie- och yrkesvägledarutbildningen. Psykologutbildningen är både teoretisk och praktisk. Det är en generell utbildning där det endast finns få möjligheter till valbara inriktningar. Utbildningen ger möjlighet att arbeta inom många olika områden.

Psykologutbildningen är 5 år och efter avslutad utbildning måste studenter som vill ansöka om legitimation till psykolog göra PTP (praktisk tjänstgöringspraktik). Under denna praktik har PTP-studenterna en handledare som mentor. Mentorn och arbetsplatsen ser till att PTP-studenten uppfyller de krav som finns för PTP. Efter ett års PTP kan studenterna ansöka om legitimation hos Socialstyrelsen. Eftersom studie- och yrkesvägledarutbildningen är likartat

2019-05-31

uppbyggd, bör det finnas samma möjligheter att tydliggöra det professionella kunnandet för studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare som för psykologer. För samhället och för individen som träffar studie- och yrkesvägledarna/karriärvägledarna skulle detta kunna vara ett signum på att den professionella personen som individen träffar har den kompetens som krävs för arbetet. Det skulle, som vi tidigare nämnt, också vara en möjlighet till att kunna validera tidigare kunskap emot, dvs att validera mot legitimation istället för yrkesutbildning.

Ovanstående skulle säkerställa kvaliteten både för individen och för samhället, samtidigt som den professionella utövaren har ett "kvitto" på sin kompetens.

Forskning och utbildning för yrkesverksamma

Det är viktigt att kunskapsområdet "val och väljande" får chans att utvecklas genom ett starkare stöd till och förankring i forskning. Den internationella forskningen har betytt mycket för nuvarande praxis och kunskapsnivå. Inom detta kunskapsområde, liksom inom andra kunskapsintensiva områden, betyder det oerhört mycket med egen nationell forskning för deltagande i den internationella kunskapsutvecklingen. Utredningens förslag är bra steg på vägen, men riskerar att vara otillräckliga för att möjliggöra detta. En fördjupning av hur en forskningsinsats skulle kunna stödja utvecklingen av området vore av värde.

Stöd till forskning, till institutioner och tjänster (professurer) vore av största betydelse. Av betydelse är även att val och väljande blir ett självständigt akademiskt ämne.

SVF anser precis som i remissen att möjligheterna till forskning för yrkesverksamma karriärvägledare behöver förstärkas. Detta kan göras genom att Masterutbildningen inom studie- och karriärvägledning blir tillgänglig för hela landets studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare. Ett förslag är att Masterutbildningen ges på distans och på halvfart och förläggs på fler utbildningsinstitutioner än Stockholms Universitet. Utbildningen bör också ses över så att kunskaperna som praktiker också lyfts fram inom utbildningen. Kunskaperna i yrket är många gånger praktikers och det är erfarenheter som behöver beforskas. Dagens utbud med en heltids- och campusförlagd masterutbildning i huvudstaden kan begränsa istället för att öka möjligheterna för yrkesverksamma praktiker.

Utifrån att Masterutbildningen för studie- och karriärvägledning/karriärvägledning ges måste även utbildningen till Studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare ge behörighet för masterutbildningen genom att yrkesutbildningen också skall ge en kandidatexamen.

Digitala verktyg

Idag finns en uppsjö av olika digitala verktyg skapade av olika privata intressen. Remissens författare skriver på sid 399:

"Det finns ett behov av ett opartiskt heltäckande och interaktivt digitalt stöd för vägledningsfrågor." (sid 399)

Skolverket ansvarar, i remissens förslag, för en vägledningswebb med digitala verktyg. Detta anser SVF är nödvändigt och bra, det garanterar oberoende och kvalitet.

2019-05-31

Det är viktigt att skapa och underhålla interaktivitet på en vägledningswebb, och det finns många goda exempel från olika projekt som vägledningsinfo.se, JoinIT etc. E-vägledning är något som i framtiden även kan vara ett stöd för att skapa en än mer flexibla vägledning. Webbvägledningstödet bör dessutom ha funktioner både för professionella utövare och för sökande.

Sveriges Vägledarförening anser att:

- alla elever/studenter och sökande ska ha tillgång till karriärvägledning av hög kvalitet och att resurser finns tillgängliga för detta.
- för bästa möjliga studie- och yrkesvägledning/karriärvägledning krävs en kvalificerad och kompetent yrkesprofession
- förslaget på skärpningen av kraven på att tillhandahålla och erbjuda karriärvägledning hos huvudmannen ska lagstadgas
- krav på att få anställas som studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare ska vara lagstadgad yrkesutbildning inom området
- fortbildning och kompetenshöjning inom kunskapsområdet ska vara återkommande för skolledare och lärare
- studie- och yrkesvägledare ska ha rätt till kontinuerlig fortbildning
- ökad forskningssatsning för att stödja forskningsområdet val och väljande är nödvändig
- val och väljande bör bli ett självständigt akademiskt ämne
- möjligheterna till forskning för yrkesverksamma studie- och yrkesvägledare/karriärvägledare bör förstärkas
- för att garantera oberoende och kvalitet bör Skolverket ansvara för en vägledningswebb med digitala verktyg

För Sveriges Vägledarförening

Lina Holm

Johanna Möller

Katarina Petersson

Sveriges Vägledarförening

Webbsida: www.vagledarforeningen.se

Epost: info@vagledarforeningen.se